Waarde Partijgenoten,

Het was een groots en meeslepend gebeuren, toen op 9 Februari 1946 in Krasnapolsky in Amsterdam vanuit de fuserende partijen en groepen de bewogen en tegelijk weloverwogen getuigenissen spraken van de noodzaak om, in het aangezicht van de grote problemen, waarvoor ons volk en de mensheid zijn gesteld als de consequentie van twee wereldoorlogen, ons aaneen te sluiten en in te zetten voor de komst van een rechtvaardige, nieuwe socialistische samenleving op democratische grondslag.

Voor velen van ons betekende dit nieuwe begin, de vervulling van een lang gekoesterde hoop, de verwezenlijking van een reeds lang begrepen noodzakelijkheid, de bekroning van een activiteit, die in de jaren van oorlog en bezetting met groeiend inzicht en overtuiging de weg had gebaand naar dit uur.

Voor vele anderen was de stichting van de Partij van de Arbeid het grote waagstuk, het prijsgeven van oude, vertrouwde bindingen, het zich min of meer losmaken uit een wereld van dierbare herinneringen aan strijd en overwinning, gemeenschappelijk ondergane smaad en verguizing, gemeenschappelijk beleefde voldoening om zo menig tastbaar resultaat in de taaie worsteling voor de verwezenlijking van het ideaal ener betere, menswaardige samenleving.

Voor ons allen was het een experiment.

In vrijwel geen enkel land ter wereld vormden en vormen verschillen in levens- en wereldbeschouwing zulke scherpe, onoverbrugbaar schijnende tegenstellingen tussen de mensen als in Nederland. Tussen gelovigen 'en ongelovigen, kerkelijken en buiten-kerkelijken, tussen de confessies onderling lagen afgronden van wantrouwen en misverstand. De splitsingen en de afscheidingen werden doorgevoerd over de gehele uitgestrektheid van het sociale en culturele leven en beleefden hun duistere triomfen op politiek terrein. Een openhartig gesprek over kernvragen van het leven, zonder boze vooringenomenheden, tussen mensen van verschillende levensbeschouwing was slechts in schaarse uitzonderingsgevallen mogelijk. Er leefden in Nederland meerdere volken streng gescheiden van elkaar. Wantrouwend en naijverig. Dag en nacht gereed tot de oppervlakkigste veroordelingen van elkaars diepste overtuigingen. En daardoor onmachtig tot een constructief antwoord op de grote vragen, die de catastrofale ontwikkeling van de economische en politieke verhoudingen in de wereldgemeenschap der volkeren. Sinds het uitbreken van de eerste wereldoorlog ook aan het eigen volk stellen. Onmachtig, omdat de

strijd der meningen omtrent de juiste oplossing der concrete sociaal-economische en-politieke vragen voortdurend overheerst, vertroebeld en verlamd werd door een onzakelijke bijmenging van levensbeschouwelijke argumentaties en sentimenten.

In hun volstrekte machteloosheid om ook maar de geringste positieve bijdrage te leveren in de strijd 'tegen de massale werkloosheid zijn de christelijke coalitie-kabinetten tussen de twee wereldoorlogen een niet te misduiden veroordeling van de anti-these-politiek. In die harde en bittere jaren, toen honderdduizenden geen arbeid konden vinden, is in het hart van menig waarachtig christen de pijnigende vraag gerezen, wat te denken van een samenleving, die de mens in zijn persoonlijke waardigheid vernedert door hem te doemen tot het troosteloze bestaan van de werkloze. En dezulken konden moeilijk vrede vinden in een politieke partij, die aan een gemeenschappelijke geloofsovertuiging koppelde een dwingend daarvan afgeleid conservatief staatkundig en sociaal-economisch beleid. Het zijn de jaren, waarin een groeiend aantal gelovige christenen de weg vinden naar het socialisme, waarin protestanten, gelijk onze vrienden uit de vroegere C.D.U. zich verenigen in politieke groeperingen op een uitgesproken radicaal program, waarin telkens weer progressieve groepen in de katholieke wereld zich los trachten te maken uit de Katholieke Staatspartij. Het is de tijd, waarin Van Walsum en Lieftinck, als hoofdredacteuren van de Christelijk-Historische Nederlander hun geloofsgenoten en politieke geestverwanten waarschuwden om niet met een hoogmoedig en onvruchtbaar conservatisme voorbij te gaan aan de denkbeelden, gelijk die door het democratisch socialisme van N.V.V. en S.D.A.P. waren neergelegd in het Plan van de Arbeid. Hun stem geleek die van een roepende in de woestijn.

Thans vertoeven zij hier in ons midden en staan mede op de hoogste posten in de strijd voor de verwezenlijking van het democratische socialisme in Nederland. Wie tien jaar geleden in de verkiezingsstrijd van 1937, die zijn ontknoping vond in de formatie van het vierde Kabinet-Colijn, zou hebben voorspeld, dat in 1947 het democratische socialisme in het Nederlandse Parlement zou zijn vertegenwoordigd met 29 leden, waarvan drie gelovige katholieken en een belangrijk hoger getal kerkelijk georganiseerde protestanten, die zou voor een onnozele fantast zijn aangezien. Nochtans is het waarheid geworden. Voor ons allen was de stichting van de Partij van de Arbeid een experiment. Aan de wieg stond een bont gezelschap. Van de aanvang af waren er de uitgesproken tegenstanders, die haar mogelijke aantrekkingskracht op de massa van ons volk vreesden en haar trachtten dood te

verklaren nog voor zij geboren was. Intussen is het élan, dat het democratisch socialisme van de Partij van de Arbeid heeft kunnen wekken in christelijke kringen wel zo groot, dat het dagblad „Trouw" enige maanden geleden in een artikel „Kiezen of delen" het nodig vond de christelijke onderwijzers, die lid waren van de Partij van de Arbeid, openlijk met ontslag te dreigen, indien' ze voor het lidmaatschap van de Partij met de slappe lendenen, gelijk hetzelfde blad onze partij al eens betitelde, niet zouden bedanken. Zich zó blootgeven doet „Trouw" niet, als het gaat over een enkel verdoold schaap hier of daar. „Trouw" weet, zoals wij allen het weten, dat een flink aantal overtuigde belijders van het orthodoxe protestantisme om des gewetens wille hebben gekozen voor het democratische socialisme. Dat bedreigt het voortbestaan van de anti-these als politieke figuur. Beter gezegd, daarmee is zij feitelijk nu reeds onmogelijk geworden. Het hanteren van dit soort dreigementen is uitsluitend een bewijs van zwakte en van innerlijke onzekerheid!] Wij kennen de reacties hierop van onze partijgenoten, werkzaam bij het protestants-christelijk onderwijs. Zij sluiten zich vaster bij ons aan en met dankbaarheid en trots gedenk ik de vrouw van één hunner, die de uitdaging tot haar man gericht, beantwoordde met haar eigen aanmelding voor het lidmaatschap onzer Partij.

Hiermee is eigenlijk de vraag reeds beantwoord of het experiment, belichaamd in de Partij van de Arbeid geslaagd is. Die vraag mag, voor wat betreft de interne samenhang van de partij, haar vergroeien tot een waarachtige politieke strijdgemeenschap zonder enige reserve bevestigend worden beantwoord.

Daar hebben de in de loop van het jaar opgerichte werkverbanden op de grondslag van een gemeenschappelijke levensovertuiging zeer veel toe bijgedragen. Telkens duikt nog weer eens de vraag op, of in deze werkverbanden niet het gevaar schuilt van te worden tot een partij in de partij. Het gevaar is denkbeeldig, zowel door de duidelijke omschrijving van de hun toegewezen taak als door de gezamenlijke waakzaamheid van de leiding der werkverbanden zelf en van het Partijbestuur.

Het groeiproces, waarin zich het socialisme in de democratische landen bevindt, heeft een verbreding van zijn basis noodzakelijk en tevens mogelijk gemaakt. Van oppositiebeweging is het geworden tot de stuwende, actieve krachten in 't omvormingsproces van de Westerse wereld. Tegelijkertijd heeft het zijn in het verleden noodzakelijk eenzijdige oriëntatie op de arbeidersklasse als zodanig, kunnen verruimen tot alle productieve groepen in de samenleving. Hoezeer de maatschappelijke werkelijkheid het accent van de socialistische

politiek telkens weer doet vallen op de noden van de brede volksmassa en van degenen, die aan de schaduwzijde van het leven wonen, het socialisme is niet langer uitsluitend de zaak van de arbeidersklasse, het is de zaak van geheel ons volk en daar boven uit van de gehele mensheid. Allen, die in naam van de sociale gerechtigheid en in het bewustzijn van de persoonlijke waarde van iedere mens, niet bereid zijn het kapitalisme te aanvaarden met zijn bestaansonzekerheid, zijn eeuwige bedreiging met werkloosheid en oorlog, zijn schreeuwende overdaad naast schrijnend gebrek, zijn dienstbaarheid van de ene mens aan de andere mens, zij allen behoren bij ons.

De kern van de Partij wordt gevormd door arbeiders in de engere zin van het woord en zo zal het ook moeten blijven. Bizonder in het stadium van de opstelling en de uitvoering van de concrete plannen voor de noodzakelijke vernieuwing van staat en maatschappij in een socialistische geest, is het van het allergrootste belang, dat daarbij de middengroepen der maatschappij, speciaal de intellectuele groepen, in opbouwende zin betrokken zijn. Wij verheugen ons erover, dat dezer dagen, een kleine, maar toegewijde groep werkgevers, mede leiders van ons bedrijfsleven, als partijgenoten voor het eerst in eigen verband samenkwamen en openlijk blijk hebben gegeven van hun inzicht, dat wij moeten streven naar een socialistische maatschappij, waarin dus het algemeen belang het richtsnoer van het economisch handelen zal zijn.

Het Partijbestuur is er zich van bewust, dat wij juist op het gebied van een zo ver mogelijk doorgevoerde differentiatie, die tevens bepaalde vormen van decentralisatie met zich meebrengt, nog eerst aan het begin staan. Maar in het jaar, dat achter ons ligt, werden reeds een aantal belangrijke stappen daartoe ondernomen.

Er is dus alle reden om, voor wat de partijverhoudingen betreft, ons proefjaar als geslaagd te beschouwen.

Hoe staat het met de weerklank van de Partij van de Arbeid in ons volksleven?

Ik constateer, dat de Partij aan het einde van 1946 rond 115.000 betalende leden telde, verdeeld over 917 afdelingen. De laatste cijfers van het secretariaat wijzen uit, dat wij in de afgelopen barre wintermaanden, waarin de propaganda zulke ernstige belemmeringen ondervond, toch nog met enige honderden nieuwe leden zijn gegroeid.

Ik constateer verder, dat de Partij, van de Arbeid bij de verkiezingen bijna anderhalf millioen stemmen of rond 29 pet. van het aantal uitgebrachte stemmen op zich verenigde. Dat vertegenwoordigt een machtig stuk invloed in het politieke leven van ons vaderland.

Dit alles neemt niet weg, dat de uitslag der verkiezingen niet heeft beantwoord aan de verwachtingen van de massa onzer partijgenoten en geestverwanten. Zonder in al te breedvoerige beschouwingen te vervallen moet er op worden gewezen, dat velen onzer het natuurlijke conservatisme van de gemiddelde mens hebben onderschat. De oprechte en vurige drang naar vernieuwing in de wereld, waarin velen onzer, die in het verzet betrokken waren, dagelijks verkeerden, veroorzaakte een overschatting van de omvang van dit op zichzelve gelukkige verschijnsel. Bij velen was de neiging om weer bij de oude, vertrouwde partijen onderdak te zoeken, sterker dan de drang naar vernieuwing van ons politiek bestel. Vergeten wij daarbij echter niet, dat, ondanks dat, tussen de 100- en 150.000 katholieken hun stem hebben uitgebracht op de Partij van de Arbeid en zeer zeker een aanzienlijk groter aantal gelovige protestanten. Van minstens zoveel belang is het feit, dat in deze wereld door onze confessionele partijgenoten een discussie over christendom en socialisme in gang is gezet, die voor de toekomst en vooral voor de jongere generatie van de grootste betekenis is.

Aan de andere kant moet de teleurstellende uitslag van de verkiezingen geweten worden aan het feit, dat enerzijds een aantal jeugdige kiezers en anderzijds een aantal vroegere kiezers van de oude S.D.A.P. hun stem hebben uitgebracht op de communistische lijst. Voorop moet worden gesteld, dat practisch in alle landen van het Westeuropese vasteland de communisten een overeenkomstige groei te zien hebben gegeven. Er is dus geen reden om de oorzaak van hun stijging voor wat Nederland betreft uitsluitend of zelfs in hoofdzaak te wijten aan de oprichting van de Partij van de Arbeid. De ellende van oorlog en bezetting, de algehele ontwrichting van het maatschappelijke en persoonlijke leven bevorderden een radicalisering van de massa's en veroorzaakten een opschuiving naar links over de gehele linie. Toch heeft het wantrouwen bij een deel van de oude kiezers der vroegere S.D.A.P. in het eerlijke en radicale socialistische karakter van de nieuwe Partij van de Arbeid mede een rol gespeeld bij de communistische stemmenwinst. Na alles wat in het vóór-oorlogse Nederland-aan het kweken van misverstand en aan het opblazen van onwezenlijke meningsverschillen is gepresteerd, behoeft het niet te verbazen, dat velen nog altijd in dat wantrouwen gevangen zitten. Het is duidelijk, dat hier voor ons een belangrijke voorlichtende en propagandistische taak is weggelegd. Het Partijbestuur is van mening, dat dit niet betekent het uit de weg gaan van de strijd, principieel en tactisch, met de communisten. Integendeel. Welke opvattingen aan die zijde worden gehuldigd, is, voor wie het nog

niet weten mochten of voor wie het mochten zijn vergeten, nog weer eens zonneklaar gebleken in de fusiebesprekingen tussen, het N.V.V. en de E.V.C. In een manifest „Waarom geen fusie?" stelt het N.V.V.-bestuur vast: „Er heeft in de E.V.C. een communistische staatsgreep plaatsgehad" en het vraagt; „Moet het N.V.V., de krachtigste Nederlandse Vakcentrale nu ook een politiek strijdtoneel worden, moeten wij de C.P.N. ook daar een greep naar de macht laten doen om zo de vakbeweging tot een Instrument van de C.P.N.-politiek te maken?" Het N.V.V. beantwoordt die vraag met een duidelijk: **dat nooit!**

Wij delen het verlangen naar grotere eenheid in de arbeidersklasse, dat aanleiding gaf tot de oprichting van de E.V.C en waardoor deze vakcentrale aanvankelijk een sterke aantrekking uitoefende op grote groepen arbeiders. Wij beseffen als socialisten ten volle de onnoemelijke schade, die de verdeeldheid en de vijandschap tussen communisten en socialisten voor het socialisme betekent. Maar de les, die uit het gebeurde met de E.V.C. getrokken moet worden is klaar en duidelijk. De staatsgreep-tactiek, de tactiek van het bij overrompeling bezetten van sleutelposities in de organisaties, waarin men als minderheid de lakens wil uitdelen, behoort nog steeds tot de methoden van het communisme. Ook van het Nederlandse communisme. Het is de practische toepassing van het beruchte voorschrift van Lenin zelf uit zijn brochure over de kinderziekten van het communisme, waarin hij zegt: „Men moet in staat zijn tot ieder en alle offers bereid te zijn en — wanneer het nodig is — zelfs list, sluwheid, illegale methoden, verzwijging, verborgen houden van de waarheid gebruiken, om slechts in de vakverenigingen binnen te dringen, er in te blijven en communistische arbeid ten uitvoer te brengen."

Wij hebben ons in de fusiebesprekingen van N.V.V. en E.V.C. als Partij van de Arbeid niet gemengd. Het behoorde niet tot onze taak. Dat neemt niet weg, dat wij de overtuiging hebben, dat het N.V.V. een wijs besluit heeft genomen, toen het na eindeloze, onvruchtbare onder- handelingen, die hoe langer hoe meer de ware bedoelingen van de communistische groep in de E.V.C. onthulden, de fusie heeft afgewezen.

Er is in de Partij van de Arbeid een klein aantal partijgenoten, die telkens weer de aandacht vragen voor het feit, dat het communisme in Nederland een niet te verwaarlozen aanhang heeft verworven. Ik geloof, dat dat overbodig is. Het is ons allen voldoende bekend en wij schromen in het geheel niet ook in het openbaar te zeggen, dat dit ons met zorgen vervult, al zijn wij er ons tevens van bewust, dat in die beduidende aanhang wel degelijk een stuk na-oorlogs radicalisme begrepen is. De tijd zal moeten leren, wat daarvan onder meer

normale verhoudingen overblijft. Met voldoening hebben we vastgesteld, dat in elk geval de communistische vloedgolf in Denemarken al teruggelopen is van 15 op 10 pct. van de kiezers. Het zal de Amsterdamse partijgenoten goed hebben gedaan te lezen, dat in Kopenhagen de socialisten weer gestegen zijn van 36 op 51 pct., terwijl de communisten daalden van 23 op 16 pct. Ik ben er zeker van, dat is niet bereikt door het communisme naar de mond te praten. Ook het Partijbestuur meent, dat men het communisme niet bestrijdt, door er concessies aan te doen.

En wij menen voorts, dat al degenen in andere politieke groeperingen, die het zo te kwaad hebben over de omvang van het communisme, mogen bedenken, dat een halfslachtige politiek, speciaal op sociaal- economisch terrein, koren is op de communistische molen.

De vraag of het communisme in Nederland een blijvend gevaar vertegenwoordigt, hangt al van de vraag, of er op grondslag van de geestelijke vrijheid een krachtige, constructieve, radicale vernieuwingspolitiek van het sociaal-economisch bestel kan worden doorgevoerd. Zo ja, dan schrompelt het communisme ineen tot een onbeduidende, rumoerige secte, gelijk het dat voor de oorlog was. Zo neen, dan zullen alle waarschuwingen en veroordelingen en kruistochten tegen het communisme de radicalisering en bolsjewisering der massa's niet tegenhouden. Een vergelijkende studie tussen de verkiezingscijfers in Amsterdam en de verhoudingscijfers van het leerlingenaantal van de openbare en bizondere scholen in bepaalde kiesdistricten kan tot geen andere conclusie leiden, dan dat een beduidend aantal katholieken op de communistische lijsten heeft gestemd. Wie meent met halve concessies dit proces te kunnen tegenhouden, zal te laat ervaren, dat zij tot niets hebben gediend. Deze waarschuwing moge verstaan worden door al degenen, wier vooruitstrevende bevliegingen stijgen en dalen met hun meerdere of mindere angst zowel voor het communisme als voor het behoud van hun eigen politieke of economische machtsposities. Wie het communisme bestrijden wil in zijn ondemocratische tendenzen en in zijn politieke horigheid aan de Sowjet-Uniè, moet de constructieve kracht van zijn eigen politiek bewijzen. Wie bovendien de geestelijke grondslag van het communisme, zoals die belichaamd is in het zogenaamde dialectische materialisme bestrijden wil, die zal onder bewijs moeten stellen, dat zijn spirituele levensbeschouwing in geen enkel opzicht een hinderpaal vormt voor de strijd voor een socialistische maatschappij, gelijk dat met onze partijgenoten uit de katholieke en protestantse werkverbanden op zo ondubbelzinnige en overtuigende wijze het geval is.

Ik heb mij: veroorloofd hierbij een ogenblik stil te staan. Het betreft niet alleen een Nederlands, maar het betreft een Europees vraagstuk van de eerste orde.

Zal Europa een eigen, zelfstandige plaats in de wereld tussen het bolsjewistische, autoritaire Rusland en het kapitalistische, individualistische Amerika kunnen behouden, zal het een eigen zelfstandige bijdrage kunnen leveren in de grote worsteling om een nieuwe wereld-orde, in het grote democratiseringsproces der menselijke samenleving, in de dramatische ontwikkeling van kapitalisme naar socialisme? Zo ja, dan zal de weg moeten worden gevonden naar een samentrekking van alle krachten in het Europese politieke, sociale en economische leven, die bereid zijn op de grondslag van de geestelijke vrijheid, uitgaande van de fundamentele waarde der menselijke persoonlijkheid, een zodanige radicale, constructieve politiek te voeren, die in een snel tempo een opbouw der maatschappij in socialistische richting mogelijk maakt.

Concreet betekent dat een beroep op de christenen en humanisten van het oude Europa om de tekenen der tijden te verstaan en elkaar te vinden in een gemeenschappelijke strijd voor democratie en socialisme. Wij voor ons begeren deze samentrekking van krachten ver-wezenlijkt te zien bij voorkeur binnen één partijverband. In de Partij van de Arbeid is een stuk van dat verlangen en van wat wij zien als een historische noodzakelijkheid, verwezenlijkt. In de verkiezingen van Mei 1946 is gebleken welk deel van het Nederlandse volk ons appèl heeft verstaan en bereid is geweest om er gehoor aan te geven. Wij stellen vast, het was te klein om geheel op eigen verantwoording de leiding in het staatkundige leven op ons te kunnen nemen.

Het moeilijkste politieke probleem, waarvoor onze partij in het eerste jaar van haar bestaan werd geplaatst, was zeker wel de vraag, welke conclusies uit dit feit ten aanzien van het dragen van regeringsverantwoordelijkheid moesten worden getrokken.

Ondanks de aarzelingen, die bij een aantal onzer in meer of minder sterke mate aanwezig waren, heeft de Partij in overweldigende meerderheid het aangaan van een coalitie met de Katholieke Volkspartij aanvaard. Zonder al te veel geestdrift, maar vanuit een sterk ver-antwoordelijkheidsgevoel tegenover de moeilijkheden, waarin ons volk verkeert en — wat belangrijker is — vanuit een sterk vertrouwen in de constructieve kracht van onze denkbeelden om deze moeilijkheden onder leiding van een aantal van de bekwaamsten uit onze beweging het hoofd te kunnen bieden.

Ook hier zullen velen onzer het gevoel hebben gehad van een experiment. Het is zeker nog

niet de tijd om van dat experiment de balans te trekken. Wel is het mogelijk daarvan een soort tussen-balans op te maken. En wie dan na negen maanden zonder vooringenomenheid het werk van het Kabinet-Beel de revue laat passeren, zal moeten erkennen, dat er niet alleen hard is gewerkt, maar dat een verheugend aantal punten van het regeringsprogram, dat aan de samenwerking in het Kabinet ten grondslag ligt, ofwel reeds verwezenlijkt, ofwel zich in een vergevorderd stadium van voorbereiding bevindt.

Daar zijn de belastingwetten van minister LIEFTINCK. In de dagen van de geldzuivering zo ongeveer de populairste man van Nederland. De man van de opheffing van het bankgeheim van de vermogensaanwasbelasting, van de vermogensheffing ineens en van de wet op de belastingherziening heeft het een en ander van zijn populariteit in bepaalde kringen ingeboet. Hij is het mikpunt geworden van de reactie. De Haagse Post veroorloofde zich de leden van de Tweede Kamer, die achter de Regering staan, te betitelen als de verzameling jabroers, die geen rem vormen tegen de belastingterreur van Lieftinck. Daar is dan tenslotte de wet op de Nationalisatie van de Nederlandse Bank, die reeds in een vergevorderd stadium van voorbereiding verkeert.

Daar is de lange, eerbiedwekkende reeks van sociale maatregelen van minister DREES. Mag ik U herinneren aan het Consumenten-crediet, aan de Kinderbijslagwet en tenslotte aan de Noodvoorziening voor de Ouden van Dagen? (bijval). Met ontroering zullen wij allen kennis hebben genomen van de hulde, die de Vereniging van Ouden van Dagen hem op zijn Departement heeft gebracht.

Maar de reeks wordt voortgezet. Reeds zijn ingediend een Wetsontwerp tot invoering van een buitengewoon pensioen voor deelnemers aan het verzet, alsmede voor hun nagelaten betrekkingen en een Wetsontwerp Plaatsing van minder-valide arbeidskrachten.

Daar zijn de uitgebreide zorgen van minister MANSHOLT, die er enerzijds in geslaagd, is, ondanks de uitermate moeilijke wereldvoedselpositie en ondanks de nijpende deviezenmoeilijkheden van ons land, enerzijds ons volk te behoeden voor honger en anderzijds in belangrijke mate tegemoet te komen aan de gerechtvaardigde wensen van onze agrarische bevolking. Dat hij daarnaast met grote energie werkt aan een reeks van maatregelen, die de grondslag moeten leggen voor een diepgaande agrarische hervorming, doet ons de hoop uitspreken, dat hij de gelegenheid zal krijgen deze verstrekkende plannen tot heil van onze gehele Nederlandse volksgemeenschap te verwezenlijken. (Instemming).

Daar zijn de veel omvattende plannen van minister VOS om te komen tot een coördinatie

van ons nationale vervoerwezen, van zo grote betekens voor de gezondmaking van ons economisch leven. (Applaus). Ten opzichte van minister NEHER moge ik volstaan met het uitspreken van het vertrouwen, dat hij er in slagen zal het moeilijke werk van de wederopbouw een ferm stuk voorwaarts te brengen.

En daar is tenslotte het politieke beleid van deze Regering in het vinden van een juiste oplossing voor de moeilijkheden tussen Nederland en Indonesië, een beleid, dat allereerst voor de verantwoording komt van minister JONKMAN.

Waarde partijgenoten,

Het Indonesische beleid vormde een der hoofdpunten van de besprekingen, die na de Kamerverkiezingen tussen ons en de K.V.P. werden gevoerd over een program van eventuele samenwerking in een te vormen Kabinet. Grondgedachte van dat beleid was: **niet schieten, maar praten.** Geen duimbreed is van die gedachte afgeweken in de maanden die achter ons liggen.'

Op 23 Juli werd in de Troonrede het regeringsprogram bekend gemaakt. Het kondigde aan de instelling van een Commissie-Generaal. Op 14 September vertrok zij naar Indonesië. Binnen twee maanden werd de voorlopige overeenkomst van Linggadjati geparafeerd.

Op 25 Maart werd het accoord van Rijswijk definitief getekend. Daarmee was de weg geëffend om één van de moeilijkste internationale problemen op vreedzame wijze tot oplossing te brengen.'Zo is het ook in het buitenland verstaan. De Amerikaanse minister S u m n e r W e l l e s verklaarde, dat de overeenkomst in haar huidige vorm een nieuw tijdperk inleidt in de geschiedenis van de koloniale volkeren.

De vertegenwoordiger van de Engelse Labour-regering bij de Verenigde Volkeren, onze partijgenoot No ë l B a k e r was van mening, dat de overeenkomst beschouwd moest worden als een schitterende daad van staatsmanschap.

De Engelse minister van Buitenlandse Zaken, B e v i n , zond zijn gelukwensen aan S j a h r i r en aan de Nederlandse Regering.

Onze vriend J o e k e s was dus niet in zulk slecht gezelschap toen hij op 25 Maart j.1. in de Tweede Kamer verklaarde:

„Wie weet vooruit te zien, zal erkennen, dat de bevestiging van deze overeenkomst iets heugelijks is, een aanmoediging en een opwekking tot medewerking aan een grootse taak, niet in de oude trant, maar in een nieuwe trant."

Hij bracht hulde aan dr. Van Mook en aan de leden van de Commissie- Generaal, in het bizonder aan onze partijgenoot Schermerhorn en aan de heer Van Poll. Hij betrok in zijn hulde de huidige minister-president dr. Beel en de beide opvolgende ministers van Overzeese Gebiedsdelen: Logemann en Jonkman, beiden mannen van de Partij van de Arbeid. Ik voeg namens de Partij mijn dank en hulde daarbij en ben er van overtuigd, dat gij daarmee van harte zult willen instemmen. (Langdurige bijval).

Waarde partijgenoten, het is in de hoogste mate pijnlijk en teleurstellend, dat dit resultaat bereikt is moeten worden tegen de felste oppositie in.

Alle formalisten, conservatieven en reactionnairen zijn er storm tegen gelopen. De heer Schouten had er weinig waardering voor, dat ik in een artikel in Het Parool zo openhartig mijn oordeel gaf over de aard van de bestrijding van het accoord van Linggadjati.

Naar aanleiding van het Manifest, waarin onze Partij zich richtte tegen het drijven der conservatieven en tegen de ophitsingscampagne der reactie, kwam speciaal de A.R.-partij in Friesland in het geweer met een contra-manifest, waarin zij zich beklaagde over het lage peil van onze strijdmethode. Welnu, inderdaad, het is onze mening, dat de tegenstanders van Linggadjati slechts een demonstratie geven van hun impotentie. Zij zijn volmaakt onmachtig tot enigerlei bruikbare eigen oplossing. Wat aan voorstellen werd gedaan, loopt volmaakt achter de feiten aan.

Men mag de heren van de oppositie niet conservatief, nog veel minder reactionnair noemen. Zij hebben zo hun eigen opvatting van vooruitstrevendheid!

Maar wanneer het dagblad Trouw van 7 Maart 1947 met voldoening erop wijst, dat we in Indië nog nooit zulke beste en oorlogservaren troepen hadden als thans en dan verklaart, dat we de terreur, die ons is opgedrongen ten onder moeten brengen en ten slotte uitroept: „Daarom geen uitstel langer. Nog is het tijd!”,

wanneer de christelijk-historische heer Pollema in de Eerste Kamer vaststelt „wij zijn niet meer weerloos, maar thans in staat zelf in Indië orde op zaken te stellen”,

wanneer mijn oude bekende Louis Fréquin in de Gelderlander vol geestdrift uitroept: „onze jongens bereiden zich voor op het grote offensief in Indië, de spanning onder hen wordt groter met de dag”, wanneer de heer M. J. Leendertse op een bijeenkomst van het Comité Rijkseenheid verklaart: „men moet een inlander leren een Hollander te respecteren”,

dan stellen wij vast, of dat de heren welgevallig is of niet, dat zijn de stemmen van de lieden, die, zoals minister Jonkman het zo treffend

uitdrukte, met hun gelaat gekeerd staan naar het verleden, dan zeggen wij, dat is de stem der reactie.

Hebben de heren van Trouw, hebben de heren Welter en Pollema en Gerbrandy in de jaren van onze eigen nationale beproeving niets geleerd omtrent de elementaire kracht van de begeerte tot nationale zelfstandigheid?

Hoeveel Boven-Digoels denken zij op te richten, als zij hun militaire overwinning in de zak zouden hebben, ten einde er de ontembare nationalistische vrijheidsstrijders achter prikkeldraad op te bergen? Hebben zij niets geleerd van de gebeurtenissen in Vóór-Indië, niets van Indo-China, van Egypte, van het Nabije- en Midden-Oosten?

Neen, zij hebben er niets van geleerd. Zij buigen zich over krachteloos geworden wetsparagrafen. Zij beroepen zich op denkbeeldig geworden historische rechten. Zij sluiten hun ogen voor de werkelijkheid van een nieuwe wereldorde, die zich onherroepelijk baan breekt en zijn blind voor de mogelijkheden, die deze in haar schoot bergt. Zij zoeken uit hun instinctieve angst voor elke wezenlijke vernieuwing altijd weer de weg terug, naar een afgedaan verleden. Zij zijn de pleitbezorgers der reactie.

Ook deze strijd over de juiste oplossing van het vraagstuk van de verhouding tussen Indonesië en Nederland zou met waardigheid kunnen worden gevoerd. Hetgeen niet hetzelfde betekent als zonder hartstocht.

Het is een feit, dat een deel van de tegenstanders van Linggadjati de Regering, de leden van de Commissie-Generaal, de leiding van de Partij van de Arbeid trachten te bedelven onder smaad, hoon en laster. Wanneer wij dan van ons afslaan, dan beklaagt men zich over het peil van de discussie.

De anti-revolutionnaire partij in Friesland nodigt de heer Vorrink in haar contra-manifest uit om namen te noemen.

Met genoegen!

Het is alleen niet altijd even gemakkelijk, aangezien een aantal vuilspuiters er prijs op stelt in de duisternis der anonimiteit te blijven en vergeet zijn publicaties te ondertekenen.

Daar is allereerst aan het adres van de Commissie-Generaal de ver- raad-beschuldiging en de beschuldiging van het gebruik maken van nazi-methoden.

In het A.R. weekblad de **Standaard** schreef de heer W a t e r i n k, dat wat de C.-G. doet, even erg is, als wat de Duitsers deden. Woordelijk zegt hij: „Neen, zegt dit **niet** in een moment van opwinding realiseer het U hoe hier niet tégen, maar in náám van Kroon èn Volk

beide (dat wil dus zeggen Kroon en Volk) **verraden** worden, omdat de beginselen, van welke C.-G. uitgaat, die zijn van de erkenning van het gezag der revolutie als enig gezag. Dat is principieel hetzelfde als wat de nationaal-socialisten deden. En practisch vermoordt men ons vaderland.". Daar is in de tweede plaats het C.H.-lid van de Eerste Kamer, de heer Reyers. Deze gentlemen verklaarde in dat hoge college: „Schermerhorn heelt achter prikkeldraad gezeten, maar dat kon hij niet helpen. Misschien zal eens de dag komen, dat het Nederlandse volk zegt: „Deze Schermerhorn heeft te kort gezeten."

Nog al stijlvol, nietwaar?

Daar is in de derde plaats een artikel in de Ochtendpost van 1 November 1946 van die andere ridder zonder vrees of blaam, de heer R o d r i- g u e z L o p e z, waarin hij Schermerhorn met Mussert vergelijkt en hij komt tot de conclusie, dat het de vraag is, wie van deze twee figuren in feite ons land meer schade heeft berokkend. Hij eindigt met een zin, waarin elke logica zoek is, maar die geladen is met een weergaloos gemene suggestie. Hij schreef: „De een is bereids doodgeschoten, de ander (U zoudt denken: komt ook nog wel aan de beurt, nee, zó dom is de heer Rodriguez Lopez niet!) de ander is thans bezig ons Koninkrijk de genadeslag toe te brengen in Indië."

Nietwaar met een dergelijke bijdrage aan de discussie, wordt toch aan haar waardigheid niets tekort gedaan.

Ik zal U nog een drietal voorbeelden geven uit dat deel van het materiaal, dat helaas niet kan voldoen aan de eis van de A.R.-partij in Friesland om „namen te noemen", maar dat toch kan dienen om deze protestanten te informeren over de gegrondheid van hun verontwaardiging in onze richting.

In het blad **„De Oranje Garde"** wordt vastgesteld, dat door de Regering: „niets is nagelaten om onze nationale eer en onze nationale zelfstandigheid omlaag te halen". Hetgeen gepresteerd is door de C.-G. noemt het blad een **„nationale schande".**

Uit een lange reeks van dit soort aandoenlijke voorbeelden van een waardige, op hoog peil staande nationale discussie breng ik U in herinnering de beroemde uitspraak van het Comité Indië in Nood van 12 Juni 1946. Daar heet het; „het regime-Logemann en Van Mook heeft de waarheid doelbewust verzwegen, de gerechtigheid verkracht, de menselijkheid met voeten getreden."

In een ander orgaan van de paladijnen van onze nationale eer **„Op Wacht"** van 10 April 1947 moet Uw voorzitter het nog weer eens ontgelden naar aanleiding van het feit, dat hij

er aan heeft herinnerd, dat het tot stand komen van het accoord van Rijswijk nu ook betekent een in wederzijds overleg verminderen van de troepencontingenten.

In dit „waardige" artikel wordt dan gesproken over **touwtrekken** om Indonesië tussen Rusland en Amerika en dan vervolgt: het blad, zo in de stijl van de reeds geciteerde Ochtendpost: „in menig gezin leeft de vrome wens, dat het resultaat van dit touwtrekken **aan de romp van de heer Vorrink mocht worden voorgedaan".**

Waarde partijgenoten, mijn verhaal dreigt eentonig te worden. Wij zijn bereid de heren, die zich zo verontrust hebben getoond over het peil van onze discussie nog honderd van deze soort uitlatingen en oordeelvellingen voor te leggen.

De A.R.-partij in Friesland beschuldigt de Partij van de Arbeid ervan een taal te hebben gebruikt, die als minderwaardig moet worden gebrandmerkt. Zij wordt langs deze weg in het openbaar uitgenodigd mede te delen, welke kwalificatie zij wenst toe te passen op de taal, die tegen de Regering, de C.-G. en de P.v.d.A. is gericht in de kleine, kwalijk riekende bloemlezing, die ik op haar sommatie wel genoodzaakt was haar in het openbaar aan te bieden.

Wij voor ons, wij stellen vast; **het geciteerde, dat is de taal van de reactie**.

Wij zullen ons daardoor niet van de wijs laten brengen. De Partij van

de Arbeid zal vast blijven houden aan de tot nu toe gevolgde politiek van overleg, die erop gericht is een atmosfeer van vertrouwen te scheppen tussen het Nederlandse en het Indonesische volk. Het is ons een behoefte over landen en zeeën heen onze groeten uit te zenden naar de volkeren van Indonesië, in het bijzonder ook naar de man, die van de zijde der Republiek wel het grootste aandeel heeft gehad in de geduldige en moeizame arbeid, die achter ons ligt en waarvan wij hopen en vertrouwen, dat hij met evenveel toewijding en volharding in de moeilijke tijd, die komt, zijn grote gaven zal willen en kunnen geven aan de verwezenlijking van het overeengekomen bestand. Ik breng onze oprechte dank en hulde aan Soetan Sjahrir. (Donderend applaus.)

Het is nodig er aan te herinneren, dat wanneer wij met voldoening op de resultaten van onze politiek kunnen wijzen, deze resultaten alleen bereikbaar waren door de samenwerking in Kabinet en Parlement van de Partij van de Arbeid en de Katholieke Volkspartij. Wij stellen vast, dat tot nu toe de gemaakte afspraken onder leiding van de Minister-President Dr. Beel van weerskanten loyaal worden uitgevoerd.

Er zijn tekenen, die erop wijzen, dat de grote moeilijkheden, die ons volk in de allernaaste

toekomst onder het oog zal hebben te zien en waaromtrent dezer dagen nauwkeuriger mededelingen, speciaal van de zijde van Minister Lieftinck kunnen worden verwacht, voor de reactie aanleiding zullen zijn om haar felle aanvallen op de Regering met nog meer kracht te voeren. De heren Welter en Gerbrandy zijn op het oorlogspad en zij trachten alle vormen van ontevredenheid te mobiliseren tot een frontaanval tegen het huidige Kabinet. Zij zullen zich wel geen illusies maken van hun succes in onze gelederen. De Partij van de Arbeid houdt vast aan haar urgentieprogram. Hun hoop is er op gevestigd het breekijzer te zetten in de samenwerking met de K.V.P. Het heeft geen zin te ontkennen, dat men in het katholieke kamp hier en daar onder de indruk is van deze agitatie. Wij moeten in eerste instantie de ontwikkeling van die kant afwachten. De verantwoordelijkheid, die wij dragen tegenover het Nederlandse volk en zijn toekomst doet ons verklaren; wij zoeken dat conflict niet en wij zullen niet om ondergeschikte redenen onze posten in de steek laten. Wij zullen het conflict evenmin uit de weg gaan, als de gesloten overeenkomst wezenlijk in gevaar zou dreigen te komen. Wij zijn ervan overtuigd, dat men zich in het katholieke kamp ook wel degelijk ernstig rekenschap geeft van de vraag, wat het alternatief kan zijn van een beëindiging van de samenwerking met de Partij van de Arbeid.

* * *

Dit eerste gewone Congres van de Partij staat voor een bijna bovenmenselijke taak. Er moet gelegenheid zijn in een bespreking van het beleid, zoals dat gevoerd is door Partijbestuur, Kamerfracties en politieke Hoofdredactie, te zeggen wat men op het hart heeft. Er moet naar voren kunnen komen, wat er leeft in het land.

Daar naast moet de Partij nu, na het afsluiten van haar proefjaar, haar Beginselprogram en haar Statuten vaststellen, terwijl het van belang is van de voorzitter van de Tweede Kamerfractie een samenvattend inzicht te krijgen in de taken, die de naaste toekomst ons oplegt.

Het is duidelijk, dat dit alles slechts op bevredigende wijze kan verlopen, indien het Congres bereid is zichzelf een zekere beperking op te leggen.

Namens de Congrescommissie zal door partijgenoot Simonis uit Amsterdam een aantal voorstellen worden gedaan, die de congresagenda wezenlijk kunnen ontlasten.

Daarnaast heeft het Partijbestuur gemeend de discussies over een aantal punten op sociaal-economisch terrein en met betrekking tot Indonesië het beste voor te bereiden en tot een goed resultaat te kunnen brengen door ze te laten inleiden door een tweetal bij

uitstek bevoegde partijgenoten. We zijn verheugd daarvoor partijgenoot L o g e m a n n en partijgenoot V o s bereid te hebben gevonden. Wij koesteren de verwachting, dat veel van wat een lange reeks afgevaardigden op deze punten daarna nog zouden willen opmerken korter en bondiger tot uitdrukking kan worden gebracht. Aan het congres zijn door het Partijbestuur over deze punten een tweetal samenvattende resoluties voorgelegd.

Maar ook daarmee komen we er niet. Twee dingen zullen nodig zijn: 1e. alle opmerkingen van ondergeschikt belang zal men achterwege moeten laten en per brief aan het Partij secretariaat moeten inzenden. 2e. en dat is het allerbelangrijkste, laat men proberen niet in herhalingen te treden, ook niet, wanneer men gelooft een kleine nuance in de reeds uitgesproken opvatting te vertegenwoordigen.

Partijgenoten,

Een jaar, het eerste jaar van de Partij van de Arbeid ligt achter ons. Een jaar van grote en veelzijdige activiteit. Vanaf het uur van haar geboorte was de Partij in een zware strijd tegen menigmaal weinig kieskeurige tegenstanders gewikkeld. Al vechtende moest de partijorganisatie worden opgebouwd. Wij zijn ons bewust van de vele gebreken en tekortkomingen, die haar nog aankleven. Evenwel een gevoel van trots vervult ons, wanneer wij denken aan de vele duizenden trouwe werkers, en werksters van zo uiteenlopende geestelijke richtingen, van zo uiteenlopende maatschappelijke functies, maar allen bezield door een warme liefde voor het beginsel van het democratisch socialisme, dat ons tezamen bracht. Wij denken aan de colporteurs van Met Volle Zeilen. Wij denken aan de bestuurders, de verspreiders, de huisbezoekers, de inners van de contributie. Wij denken aan onze vertegenwoordigers in Raad, Staten en Kamers. Wij denken aan hen, die onze zaak verdedigen en toelichten en bezieling wekken voor onze strijd met het geschreven en met het gesproken woord. Wij denken aan hen, die in wetenschappelijke commissies de problemen bestuderen die ons gesteld zijn en ons de weg helpen vinden naar verantwoorde en constructieve oplossingen. Wij denken aan de zware en verantwoordelijke arbeid van onze Ministers. Wij denken aan de Pers. Niet alleen aan de Partijpers in engere zin, maar ook aan de dag- en weekbladen in ons land, die de algemene lijn van de politiek van de Partij op dikwijls uitstekende wijze naar voren brengen en verdedigen. Wij denken aan de Nieuwe Koers, onze ferme jongeren organisatie. Aan de Vrouwenbond en zijn zegenrijke arbeid. Aan de bevriende organisaties, zoals de A.J.C. en U veroorlooft het mij, niet in de laatste plaats aan de voortreffelijke steun en de hartelijke medewerking die wij van de zijde

van de V.A.R.A. telkens en telkens weer mochten ondervinden. (Applaus) .

Het is mij een bijzonder voorrecht een afzonderlijk woord van welkom te mogen richten tot onze Buitenlandse Gasten.

Wij zijn er ons van bewust, dat de ontwikkeling van (het democratische socialisme in Nederland door de stichting van de Partij van de Arbeid de bizondere belangstelling van onze buitenlandse gasten heeft. Wij spreken de hoop uit, dat Uw kennismaking met onze beweging U de overtuiging zal schenken, voor zover dat nog niet het geval mocht zijn, dat de grote gedachten omtrent de toekomst der mensheid zoals die belichaamd zijn in de beginselen van de democratie en het socialisme sterker dan ooit in ons midden leven. Wij koesteren zelfs de hoop, dat Uw contact met onze Partij niet geheel zonder betekenis zal zijn voor de verdere ontwikkeling van het democratisch socialisme in Europa. Bij ons leeft sterk het bewustzijn, dat het socialisme internationaal zal zijn, of het zal niet zijn. En het is om deze reden, dat wij U onzerzijds de verzekering geven van onze levendige belangstelling ook in de lotgevallen van de socialistische partijen, die gij vertegenwoordigt. Wij voegen daaraan toe, dat wij van ganser harte bereid zijn om in een zo nauw mogelijk internationaal contact middelen en wegen te vinden voor een vruchtbare samenwerking voor de verwezenlijking van onze gemeenschappelijke idealen.

De volkeren van Europa leven voor een groot deel tussen puinhopen. Puinhopen van stoffelijke, maar ook van geestelijke en zedelijke aard. Voor welke andere groepen dan voor de partijen van het democratische socialisme zou de taak kunnen zijn weggelegd om in deze verscheurde, aan de rand van de wanhoop wankelende wereld de weg te banen naar een waarachtige gemeenschap der volkeren, waarin vrede en gerechtigheid zullen heersen?

Waarde Partijgenoten,

Ik moge eindigen met de woorden van Banning in Uw herinnering terug te roepen aan het slot van zijn openingsrede op 9 Februari 1946 in de oprichtingsvergadering in Amsterdam: „Er is een doorbraak, er wordt een nieuw begin gemaakt, een nieuwe weg wordt geopend.

Hier: **„De Partij van de Arbeid”**.

Met deze, door langdurig applaus onderstreepte woorden opent de Partijvoorzitter, Koos Vorrink, het eerste gewone congres van de Partij van de Arbeid.